

УДК 930.86(477.82)»187/191»
ББК 63.3(4УКР33)52-7

Любов Заєць

Культурна спадщина Волині у періодиці громадських товариств Правобережної України (остання третина XIX – початок XX ст.): історіографічний огляд

Встановлено та обґрунтовано основні етапи, напрями особливості та характерні риси історіографії дослідження діяльності періодичних видань громадських товариств Правобережної України останньої третини XIX – початку XX ст., пов'язаної з показом на власних сторінках питань пошуку, збору, вивчення та збереження культурної спадщини Волині. Історіографію проаналізовано за проблемно-хронологічним принципом. Охарактеризовано основні концепції та еволюцію вітчизняної історіографії з теми дослідження.

Ключові слова: історіографія, культурна спадщина, Волинь, громадські товариства, стаття, монографія.

На сучасному етапі розбудови незалежної Української держави з усією актуальністю постають не лише політичні та соціально-економічні, а й культурно-освітні та духовні проблеми. Однією з них є належне збереження національно-культурної спадщини як вияву історичних коренів, традицій і цінностей українського народу. Вирішення цього важливого завдання передбачає врахування досвіду пам'яткознавчої роботи в Україні в минулому, у тому числі упродовж останньої третини XIX – початку XX ст. – періоду коли відбувалися становлення й розвиток системи такої роботи.

Закономірним є звернення сучасних вітчизняних науковців до вивчення досвіду пам'яткознавчої роботи громадських товариств та збереження її результатів для майбутніх поколінь.

© Заєць Л., 2014

Заєць Любов Олексіївна - кандидат історичних наук, начальник навчального відділу Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки.

Предметом їх висвітлення є історичні умови в яких діяли громадські товариства Правобережної України та їх періодичні видання, процес віднайдення, дослідження, опису та збереження історичних пам'яток.

Значний масив матеріалу з означеної проблеми диктує необхідність його історіографічного аналізу, який дасть можливість узагальнити результати наявних досліджень, визначити основні завдання з вивчення проблеми та окреслити перспективи майбутніх досліджень.

В історіографії відсутні спеціальні дослідження з історіографічного огляду теми висвітлення культурної спадщини Волині у періодиці громадських товариств Правобережної України останньої третини ХІХ – початку ХХ ст. Публікації, що більшою чи меншою мірою стосуються означеної теми відбивають лише фрагментарні відомості. Це дослідження діяльності громадських товариств Правобережної України зазначеного періоду та їх періодичних видань^{1; 2; 3; 4; 5}. Однак вони безпосередньо не пов'язані з темою дослідження та не подають цілісної картини стану вивчення проблеми. Таким чином, метою статті є необхідність комплексно проаналізувати історіографію дослідження та висвітлення культурної спадщини Волині у періодиці громадських товариств Правобережної України останньої третини ХІХ – початку ХХ ст.

Наявні на сьогодні монографії, статті, інші праці з теми дослідження можна поділити на декілька груп: видання дореволюційного періоду; наукові розвідки від часу Української революції і до завершення радянської доби (межа 1980-х – 1990-х рр.); роботи періоду проголошення й утвердження незалежності України (1990-і рр. – початок ХХІ ст.).

Матеріали періодики громадських товариств з пам'ятокознавчої тематики, зокрема, щодо культурних надбань Волині, привернули увагу науковців ще в час її виходу в світ. Відгуки на них з'явилися у вигляді рецензій на сторінках тогочасної преси, фрагментів монографій, узагальнюючих статей. Оцінку публікаціям першого випуску “Вольнского историко-археологического сборника” подав М. Біляшівський в “Киевской старине” (1896 р.)⁶ та В. Боцяновський в “Историческом вестнике” (1897 р.)⁷. Стислу інформацію про “Чтения

в Историческом обществе Нестора-летописца” опублікував М. Дашкевич (1899 р.)⁸. О. Левицькому належать рецензії на другий випуск “Волынского историко-археологического сборника” та перший том “Трудов Общества исследователей Волины”⁹; ¹⁰. На вагому роль “Записок Українського наукового товариства в Києві” у розвитку українознавства, зокрема, пам’яткознавчих досліджень, вказав Д. Дорошенко у монографії “Українство в Росії” (1916 р.)¹¹.

Однак найбільше матеріалу впродовж дореволюційного періоду було опубліковано про “Киевскую старину”. Про вихід її перших номерів розповів М. Костомаров 1882 р. у газетах “Новое время” та “Правительственный вестник”¹²; ¹³. Значення “Киевской старины” як цінного джерела матеріалів про музеї, приватні збірки та колекції пам’яток, зосереджені на Волині, підкреслив В. Іконников у праці “Опыт русской историографии” (1892 р.)¹⁴. Пам’яткознавчу грань тематики часопису, зокрема, волинезнавчого спрямування, виділили автори відгуків, що побачили світ у 1896, 1899 та деяких наступних роках у “Записках Наукового товариства імені Шевченка”. На початку XX ст., вже коли часопис припинив існування, його місце в українському громадському житті, науці, культурі, зокрема, пам’яткознавчій роботі оцінили В. Данилов¹⁵, С. Єфремов¹⁶, М. Грушевський¹⁷.

У наступній групі наукових робіт (період Української революції та радянська доба) чи не найбільше публікацій, дотичних до дослідження, з’явилося перед початком 1930-х рр. Цікава інформація про вищезгадану періодику громадських товариств, її редакторів, зміст, участь у культурному, зокрема, пам’яткознавчому житті, присутня в часописах “Наше минуле” та “Книгар” – виданнях історичного й джерелознавчого профілю 1917–1920 рр.¹⁸; ¹⁹. У 1920-х рр. побачили світ монографії та статті про наукові громадські товариства Правобережної України останньої третини XIX – початку XX ст., їх діячів, друковані видання. У роботах, авторами яких були М. Василенко²⁰, С. Єфремов²¹, М. Грушевський²²; ²³, О. Грушевський²⁴, П. Курінний²⁵, Ф. Савченко²⁶; ²⁷, інші автори, наводяться деякі факти про відбиття на сторінках періодики пам’яткознавчої тематики, пов’язаної з Волинню.

В умовах панування сталінського тоталітарного режиму (1930-ті – початок 1950-х рр.) тогочасні ідеологічні постулати та відповідні заборони спричинили припинення вивчення українською наукою періодичних видань громадських товариств. Партійно-класовий підхід до їх оцінки як “буржуазно-націоналістичних” зберігся у вітчизняній історіографії до кінця 1980-х рр. За таких обставин всупереч марксистсько-ленінському трактуванню подій громадсько-політичного й культурного життя на українських теренах національно-демократичне бачення цих процесів демонстрували науковці української діаспори – автори колективних видань, І. Костенко²⁸, Ю. Бойко²⁹, Ю. Тернопільський³⁰, С. Наріжний^{31; 32; 33}, ін.

У вітчизняній історіографії материкової України звернення до діяльності громадських товариств, їх представників, змістового наповнення їхніх періодичних видань активізувалося наприкінці 1950-х – на початку 1970-х рр. З’явилися інформаційні матеріали в енциклопедичних виданнях, праці Л. Москвич³⁴, К. Бахмат³⁵ та деяких інших авторів; на тлі опису культурницької роботи науково-громадських осередків розповідалося про участь у ній їх часописів, зокрема, у пам’яткознавчій сфері. Проте ідеологічна атмосфера наступних майже двох десятиліть зумовила повторне припинення вивчення в Україні функціонування періодики громадських товариств останньої третини ХІХ – початку ХХ ст. Справа обмежувалась лише згадками про них у звичному партійно-класовому руслі.

Якісно нове зацікавлення темою стало можливим завдяки масштабним трансформаціям у радянському суспільстві межі 1980-х – 1990-х рр., що спричинили розвал СРСР та появу незалежної України. У той період з’явилися дослідження, де наявні відхід від комуністичних догм, спроба неупереджено висвітлити діяльність громадських товариств, їх періодичних видань, внесок у вивчення та збереження національної культурної спадщини. До них варто віднести насамперед праці М. Колесника^{36; 37; 38}, М. Шевченка³⁹, О. Ситника⁴⁰, І. Винокура^{41; 42} та ін.

В умовах незалежної України розкриття теми спирається на узагальнюючі праці українських істориків про досліджуваний період, написані з нових методологічних позицій. Ними є монографії та статті Л. Баженова^{1; 43; 44; 45}, В. Сарбєя^{46; 47; 48}, Я. Гри-

цака⁴⁹, С. Заремби^{3;50; 51; 52}, О. Реєнта^{53;54}, Н. Щербак^{55; 56; 57; 58}, С. Гаврилюк^{2; 59; 60; 61; 62; 63; 64}, О. Нагірняка^{5; 65; 66}, І. Коляди^{67; 68}, ін. Окремі оцінки місця періодики громадських товариств Правобережної України у пошукові, вивченні та збереженні пам'яток Волині подають Л. Чорна⁶⁹, К. Климова⁷⁰, Н. Петрук^{71;72}, М. Палієнко^{73; 74; 75}, М. Костриця^{76; 77; 78; 79; 80}, Л. Федорова^{81; 82; 83; 84; 85}, Т. Щербань^{86; 87; 88} у працях про діяльність означених товариств та їх друкованих органів. Нарешті, впродовж останніх півтора десятка років побачили світ спеціальні роботи з теми; практично усі вони є статтями про відбиття пам'яткознавчої тематики волинезнавчого характеру на сторінках насамперед “Киевской старины”, меншою мірою – у деяких інших виданнях. Авторами цих публікацій є С. Гаврилюк^{89; 90; 91}, О. Кушпетюк^{92; 93}, І. Коробчук^{94; 95}, інші волинські науковці. Використовуючи оприлюднені факти, ряд дослідників подали на сторінках збірників міжнародних, всеукраїнських та регіональних конференцій загалом уже відомий матеріал про зацікавлення періодики громадських товариств правобережних українських земель волинським культурним надбанням.

Отже, історіографічний аналіз дає змогу зробити висновок про поки-що слабе наукове висвітлення теми. Відсутня цілісна картина висвітлення періодикою заходів влади, громадськості, пам'яткознавчих структур, окремих діячів з вивчення та збереження волинських реліквій. Ґрунтовнішого аналізу вимагає співпраця редакцій періодичних видань з представниками інтелігенції волинського краю, впливу опублікованих матеріалів на ефективність пам'яткознавчих та пам'яткоохоронних заходів тощо.

Примітки:

1. Баженов Л. В. Історичне краєзнавство Правобережної України XIX–на початку XX ст. : Становлення. Історіографія. Біобібліографія / Л. В. Баженов. – Хмельницький : Доля, 1995. – 256 с.

2. Гаврилюк С. В. Історичне пам'яткознавство Волині, Холмщини і Підляшшя (XIX – початок XX ст.) : монографія ; 2-ге вид., доп. / Світлана Віталіївна Гаврилюк. – Луцьк : РВВ “Вежа” Волин. нац. ун-ту ім. Лесі Українки, 2008. – 536 с.

3. Заремба С. З. Нариси з історії українського пам'яткознавства / С. З. Заремба. – К. : ТОВ “Видавництво Аратта”, 2002. – 204 с.

4. Костриця М. Ю. Товариство дослідників Волині : історія, діяльність, постаті / М. Ю. Костриця. – Житомир : М. А. К., 2001. – 360 с.; іл.

5. Нагірняк О. Нариси з історії українознавства у Наддніпрянській Україні (остання чверть ХІХ ст. – 1917 р.) / Остап Нагірняк. – К. : ПП Сергійчук М. І., 2007. – 652 с.

6. Беляшевский Н. Волынский историко-археологический сборник. Вып. I. Издание распорядительного комитета Волынского церковно-археологического общества. Почаев–Житомир. 1896 г. Рецензия / Н. Беляшевский // Киевская старина. – 1896. – № 11. – С. 52–61.

7. Боцяновский В. Волынский историко-археологический сборник. Выпуск первый. Издание распорядительного комитета Волынского церковно-археологического общества. Житомир. 1896. [Рецензия] / В. Боцяновский // Исторический вестник. – 1897 (май). – С. 615–616.

8. Дашкевич Н. П. 25-летие Исторического общества Нестора-летописца / Н. П. Дашкевич. – К. : [б. и], 1899. – 99 с.

9. Левицкий О. Волынский историко-археологический сборник. Вып. 2. Издание распорядительного комитета Волынского церковно-археологического общества. Житомир. 1900 / О. Левицкий // Киевская старина. – 1901. – № 11. – С. 95–109.

10. Левицкий О. Труды Общества исследователей Волини. Т. I. Житомир, 1902 г. [Рецензия] / О. Левицкий // Киевская старина. – 1902. – № 10. – С. 41–48.

11. Дорошенко Д. Українство в Росії. Новіші часи / Д. Дорошенко. – Відень : Вид-во СВУ, 1916. – 116 с.

12. Костомаров Н. “Киевская старина” / Н. Костомаров // Новое время. – 1882. – 19 марта, 26 октября, 3 ноября.

13. Костомаров Н. “Киевская старина” – ежемесечный исторический журнал 1882 года / Н. Костомаров // Правительственный вестник. – 1882. – 4 октября.

14. Иконников В. С. Опыт русской историографии / В. С. Иконников. – К. : Типография императорского университета Св. Владимира. – Т. 1. – Кн. 2. – 1892. – 1055 с.

15. Данилов В. Литературные поминки / В. Данилов // Исторический вестник. – 1907. – Т. 109. – С. 211–213.

16. Ефремов С. Систематический указатель журнала “Киевская старина” (1882–1906). Издание Полтавской ученой архивной комиссии. Составлен членами комиссии: И. Ф. Павловским, В. А. Щепотьевым, А. А. Явойским и Б. Д. Чигринцевым. Стр. 219. Полтава, 1911 [Рецензия] / С. Ефремов // Украинская жизнь. – 1912. – Кн. 2. – С. 103–105.

17. Грушевский М. С. Историография 1880–1890 гг. Лазаревский и кружок “Киевской старины” / М. С. Грушевский // Украинский народ в его прошлом и настоящем. – Т. 1. – СПб : Типография товарищества М. О. Вольф, 1914. – С. 28–34.

18. Наше минуле. Журнал історії, літератури і культури. Видавниче т-во “Друкар”. – 1918. – № 1–2; 1919. – № 1–3.

19. Книгарь. Літопис українського письменства. Видавниче т-во “Час”. – 1917. – № 1–4; 1918. – № 5–16; 1919. – № 17–28; 1920. – № 1–3 (29–31).

20. Василенко М. Академік Орест Іванович Левицький / Микола Василенко. – К. : Вид-во Укр. акад. наук, 1923. – 61 с.

21. Ефремов С. Перед судом власної совісті: громадська й політична робота В. Б. Антоновича / Сергій Ефремов. – К. : УАН, 1924. – 14 с.

22. Грушевський М. Академік Микола Федотович Біляшівський / Михайло Грушевський // Україна. – 1924. – № 1. – С. 1–11.

23. Грушевський М. Орест Левицький / Михайло Грушевський // Україна. – 1924. – Кн. 1–2. – С. 199–202.

24. Грушевський О. С. Українське наукове товариство в Києві та Історична секція при Всеукраїнській академії наук в рр. 1914–1923 / О. С. Грушевський // Україна. – 1924. – Кн. 4. – С. 180–188.

25. Курінний П. Академік Микола Теодотович Біляшівський як археолог / П. Курінний. – К. : 3 друкарні Укр. академії наук, 1926. – 9 с.

26. Савченко Ф. Заборона українства 1876 року : До історії громадських рухів на Україні 1860 – 1870-х рр. / Ф. Савченко. – Х. ; К. : [б. в.], 1930. – 415 с.

27. Савченко Ф. Українське науково-культурне самовизначення 1850–1876 рр. // Ф. Савченко // Україна. – 1929. – Кн. 32. – № 1–2 (січень – лютий). – С. 15–22.

28. Костенко І. Тридцять років від появи першого українського часопису на Наддніпрянщині / І. Костенко // Життя і знання (Львів). – 1935. – Ч. 11. – С. 31–35.

29. Бойко Ю. До пам'ятної дати заснування Товариства дослідників Волині (Общество Исследователей Волині) / М. Бойко // Літопис Волині. – 1966. – Ч. 8. – С. 35–43.

30. Тернопільський Ю. Українська преса з перспективи 150-ліття / Ю. Тернопільський. – Джерсі-Сіті : Вид-во М. П. Коця, 1974. – 176 с.

31. Наріжний С. Історичне товариство Нестора-літописця в Києві / С. Наріжний // Український історик. – 1975. – № 1–2. – С. 29–44.

32. Наріжний С. Історичне товариство Нестора-літописця в Києві / С. Наріжний // Український історик. – 1975. – № 3–4. – С. 43–60.

33. Наріжний С. Історичне товариство Нестора-літописця в Києві / С. Наріжний // Український історик. – 1976. – № 1–4. – С. 57–70.

34. Москвич Л. Г. Творчий шлях О. І. Левицького / Л. Г. Москвич // Історіографічні дослідження в Українській РСР. – 1971. – Вип. 4. – С. 63–76.

35. Бахмат К. П. До століття з дня народження М. Ф. Біляшівського (український археолог і етнограф) / К. П. Бахмат // Археологія. – Т. 22. – 1969. – С. 241–245.

36. Колесник М. П. Історичне товариство Нестора-літописця : основні етапи і напрями діяльності (1872–1931) / М. П. Колесник // Український історичний журнал. – 1989. – № 9. – С. 50–56.

37. Колесник М. П. Історичне товариство Нестора-літописця та його вклад у розвиток історичної науки в Україні / М. П. Колесник // Український історичний журнал. – 1995. – № 5. – С. 28–37.

38. Колесник М. П. “Чтения в Историческом обществе Несторалетописца” (1879–1914) : Бібліографічний довідник / М. П. Колесник. – К. : [б. в.], 1989. – 84 с.

39. Шевченко Л. В. Краєзнавча діяльність Українського наукового товариства / Л. В. Шевченко // Історія України: маловідомі імена, події, факти: зб. ст. – Вип. 3. – К. : Рідний край, 1998. – С. 1–13.

40. Ситник О. М. Український історик Іван Каманін / О. М. Ситник // Український історик. – 1991. – № 1–2. – С. 115–132.

41. Винокур І. Ю. Сіцинський / І. Винокур, В. Корнілов // Український історичний журнал. – 1991. – № 3. – С. 69–74.

42. Винокур І. С. Визначний літописець Поділля (Ю. Й. Сіцинський) / І. С. Винокур, В. В. Корнілов // Репресоване краєзнавство (20–30-ті рр.) / [за ред. П. Тронька] – К. : Рідний край, 1991. – С. 93–101.

43. Баженов Л. В. Володимир Антонович – один із фундаторів української наукової історичної регіоналістики (до 100-річчя із дня смерті визначного вченого) / Л. В. Баженов // Регіональна історія України : зб. наук. статей. – К. : Ін-т історії України НАНУ, 2008. – Вип. 2. – С. 215–222.

44. Баженов Л. В. Володимир Січинський (1894–1962 рр.). Життя, діяльність, творчість в ім'я України : монографія / Л. В. Баженов, В. Л. Логвіна : К-ПНУ ім. І. Огієнка, 2009. – 236 с.

45. Баженов Л. В. Товариство дослідників Волині : етапи історіографічного вивчення / Л. В. Баженов // Житомирщина на зламі тисячоліть : наук. зб. “Велика Волинь” : Праці Житомирського науково-краєзнавчого товариства дослідників Волині. – Т. 21 / [відп. ред. М. Ю. Костриця]. – Житомир : М.А.К., 2000. – С. 19–22.

46. Сарбей В. Г. Академік УАН Орест Іванович Левицький (1848–1922 рр.) : Життєпис, бібліографія його праць і праць про нього / В. Г. Сарбей, Л. Г. Москвич – К. : [б. в.], 1998. – 151 с.

47. Сарбей В. Г. Етапи формування української національної свідомості (кінець XVIII – початок XX ст.) / В. Сарбей // Український історичний журнал. – 1993. – № 7–8. – С. 3–16.

48. Сарбей В. Г. Національне відродження України. (З видавничої серії “Україна крізь віки” ; Т. 9.) / В. Г. Сарбей. – К. : Альтернативи, 1999. – 336 с.

49. Грицак Я. Нарис історії України : формування модерної української нації XIX – XX ст. / Ярослав Грицак. – К. : Генеза, 2000. – 360 с.

50. Заремба С. З. Археологічні з'їзди в Києві (1874–1899 рр.) / Сергій Заремба // Київська старовина. – 1995. – № 3. – С. 65–72.

51. Заремба С. З. Пам'яткознавство України : історія і сучасність / С. З. Заремба // Праці Центру пам'яткознавства. – К. : Центр пам'яткознавства Академії наук України, 1992. – Вип. 1. – С. 5–24.

52. Заремба С. З. Українське пам'яткознавство : історія, теорія, сучасність / С. З. Заремба. – К. : Логос, 1995. – 447 с.

53. Реєнт О. П. Історія України XIX – початку XX ст. : методологічний зріз і тематичні напрямки наукового пошуку / О. П. Реєнт // Український історичний журнал. – 2007. – № 6. – С. 218–232.

54. Реєнт О. П. Україна в імперську добу (XIX – початок XX ст.) / Олександр Петрович Реєнт. – К. : Інститут історії України НАН України, 2003. – 340 с.

55. Щербак М. Великодержавна політика царизму та ліберальна опозиція в Росії початку ХХ ст. / М. Щербак, Н. Щербак // Історичний журнал – 2004. – № 1–2. – С. 35–39.

56. Щербак М. Цензура і преса в Києві на початку ХХ ст. / Микола Щербак, Ніна Щербак // Сучасність. – 2007. – № 9 – С. 141–146.

57. Щербак Н. О. Колоніальна політика царизму щодо української культури (друга половина ХІХ століття) / Н. О. Щербак // Четверта Академія пам'яті Володимира Антоновича 26–27 березня 1998 р. : допов. та повідом. – К. : [б. в.], 1999. – С. 205–211.

58. Щербак Н. О. Національне питання в політиці царизму у Правобережній Україні (кінець ХVІІІ – початок ХХ століття). : Монографія / Н. О. Щербак. – К. : ПЦ “Ризографіка”, 2005. – 616 с.

59. Гаврилюк С. В. Волинезнавчі студії часопису “Чтения в Историческом обществе Нестор-летописца” / С. В. Гаврилюк / Українська періодика: Історія і сучасність : допов. та повідом. VI Всеукр. наук.-теорет. конф., 11–13 травня 2000 р. / [за ред. М. М. Романюка]. – Л. : [б. в.], 2000. – С. 251–253.

60. Гаврилюк С. В. Волинські пам'ятки в діяльності професора Адріана Прахова / С. В. Гаврилюк // На службі Клію : збірник наукових праць на пошану Любомира Романа Винара з нагоди 50-ліття його наукової діяльності. – Київ – Нью-Йорк – Торонто – Париж – Львів : Вид-во Отців Василіан “Місіонер”, 2000. – С. 418–428.

61. Гаврилюк С. В. Волинь у дослідженнях Історичного товариства Нестора-літописця / С. В. Гаврилюк // Науковий вісник Волинського державного університету імені Лесі Українки. Історичні науки. – Луцьк, 2000. – № 1. – С. 45–50.

62. Гаврилюк С. В. Історія Великої Волині на сторінках часопису “Киевская старина” / С. В. Гаврилюк // Український історик. – 2001. – Ч. 1–4 (148–151). – С. 167–178.

63. Гаврилюк С. В. Микола Петров – дослідник культурної спадщини західних етнічних українських земель / С. В. Гаврилюк // Література та культура Полісся. – Ніжин : Вид-во НДПУ ім. М. Гоголя, 2004. – Вип. 27. – С. 207–214.

64. Гаврилюк С. В. Становлення пам'яткоохоронної діяльності в Україні (ХІХ – початок ХХ ст.) / С. В. Гаврилюк // Науковий вісник Чернівецького університету : зб. наук. пр. : Історія. Політичні науки. Міжнародні відносини. – Чернівці : Чернівецький нац. ун-т, 2011. – Вип. 583–584. – С. 138–146.

65. Нагірняк О. Р. Роль Михайла Грушевського у створенні Українського Наукового Товариства / О. Р. Нагірняк // Михайло Грушевський – науковець і політик у контексті сучасності : зб. наук. пр. – К. : Українська видавнича спілка, 2002. – С. 104–111.

66. Нагірняк О. Р. УНТ – попередник Української академії наук / О. Нагірняк // Шлях перемоги. – 2004. – 13 жовтня.

67. Коляда І. Українська інтелігенція та національний рух 70–80 рр. XIX ст.: особливості ідеології / І. Коляда // Сіверянський літопис. – 2007. – № 3. – С. 3–11.

68. Коляда І. А. Українська інтелігенція в Росії: суспільно-політична та соціально-культурна діяльність (друга половина XIX – початок XX ст.) / І. А. Коляда. – К : Ін-т історії України НАН України, 2010. – 397 [2] с.

69. Чорна Л. Народознавчі дослідження в діяльності Південно-Західного відділу Російського географічного товариства / Л. Чорна // Науковий вісник Чернівецького університету : зб. наук. пр. : Історія. Політичні науки. Міжнародні відносини. – Чернівці: Чернівецький нац. ун-т, 2012. – № 8 – С. 130–126.

70. Климова К. І. Перший військово-історичний часопис в Україні / К. І. Климова // Військово-історичний альманах. – 2001. – Ч. 2. – С. 138–158.

71. Петрук Н. П. Південно-Західний відділ Російського географічного товариства в суспільно-політичному русі України у другій половині XIX ст. / Н. П. Петрук. – К. : [б. в.], 2002. – 124 с.

72. Петрук Н. П. (Тимчик Н. П.) Південно-Західний відділ Російського географічного товариства в Києві (1873–1876) / Н. П. Петрук (Н. П. Тимчик) // Вісник Київського університету імені Т. Шевченка : Історія. – 1998. – Вип. 40. – С. 75–78.

73. Палієнко М. Г. “Киевская старина” (1882–1906) : Систематичний покажчик змісту журналу / М. Г. Палієнко – К. : Темпора, 2005. – 608 с.

74. Палієнко М. Г. “Киевская старина” (1882–1906) : Хронологічний покажчик змісту журналу / М. Г. Палієнко. – К. : Темпора, 2005. – 480 с.

75. Палієнко М. Г. “Киевская старина” у громадському та науковому житті України (кінець XIX – початок XX ст.) / М. Г. Палієнко. – К. : Темпора, 2005. – 384 с., іл.

76. Костиця М. Волинське краєзнавство : історія, здобутки, проблеми / М. Костиця // Велика Волинь : наук.-попул. зб.

волинознавства. – Житомир : Обласна організація СЖУ, 1993. – С. 5–9.

77. Костриця М. Краєзнавча діяльність Південно-Західного відділу Російського географічного товариства у Києві (1873–1876 рр.) / М. Костриця // Історія української географії. – 2004. – Вип. 10. – С. 27–32.

78. Костриця М. Ю. Волинське церковно-археологічне товариство та його роль у розвитку краєзнавства / М. Ю. Костриця // Краєзнавство. – 2005. – № 1–4. – С. 43–50.

79. Костриця М. Ю. Роль Товариства дослідників Волині в організації наукового дослідження Волині (1900–1920 рр.) / М. Ю. Костриця // Урал в мініатюрі : природні багатства Житомирщини. – Житомир : [б. в.], 1996. – С. 200–205.

80. Костриця М. Ю. У просторі і часі : Видатні постаті Житомирщини / М. Ю. Костриця, Г. П. Мокрицький. – Житомир : Журфонд, 1995. – 208 с.

81. Федорова Л. Виникнення загальноукраїнських громадських форм охорони пам'яток історії та культури (1870-і – початок 1900-х рр.) / Лариса Федорова // Київська старовина. – 2011. – № 1. – С. 65–86.

82. Федорова Л. Д. Відомий діяч пам'яток охоронного руху в Україні (до 150-річчя з дня народження Олексія Мердера) / Л. Д. Федорова // Архіви України. – 2011. – № 5. – С. 203–222.

83. Федорова Л. Д. Діяльність Київського товариства охорони пам'яток старовини і мистецтва зі збереження культурної спадщини України / Л. Д. Федорова. – К. : Ін-т історії України НАН України, 2008. – 296 с.

84. Федорова Л. Д. Київське воєнно-історичне товариство в пам'яток охоронному і краєзнавчому русі Наддніпрянської України початку 20 ст. / Л. Д. Федорова. – К. : Ін-т історії України НАН України, 2005. – 261 с.

85. Федорова Л. Д. Стеллецький Борис Семенович – маловідомий діяч пам'яток охоронного руху в Україні / Л. Д. Федорова // Краєзнавство. – 2011. – № 2. – С. 268–273.

86. Щербань Т. О. Історичні дослідження в Українському науковому товаристві (1907 – 1921 рр.) / Т. О. Щербань // Український історичний журнал – 1995. – № 1. – С. 23–33.

87. Щербань Т. О. Мистецтвознавці Українського наукового товариства та їх внесок у науку, освіту, культуру / Т. О. Щербань // Вісник НАН України. – 2009. – № 11. – С. 45–55.

88. Щербань Т. О. Фундатори УНТ / Т. О. Щербань. – К. : Знання України, 1992. – 48 с.

89. Гаврилюк С. В. Історія Великої Волині на сторінках часопису “Киевская старина” / С. В. Гаврилюк // Український історик. – 2001. – Ч. 1–4 (148–151). – С. 167–178.

90. Гаврилюк С. В. Волинезнавчі студії часопису “Чтения в Историческом обществе Нестор-летописца” / С. В. Гаврилюк / Українська періодика: Історія і сучасність : допов. та повідом. VI Всеукр. наук.-теорет. конф., 11–13 травня 2000 р. / [за ред. М. М. Романюка]. – Л. : [б. в.], 2000. – С. 251–253.

91. Гаврилюк С. В. Волинь у дослідженнях Історичного товариства Нестора-літописця / С. В. Гаврилюк // Науковий вісник Волинського державного університету імені Лесі Українки. Історичні науки. – Луцьк, 2000. – № 1. – С. 45–50.

92. Кушпетюк О. І. “Археологическая летопись Южной России” про діяльність музейних закладів Волинської губернії / О. І. Кушпетюк // Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки. Історичні науки. – Луцьк, 2011. – № 23 (220). – С. 31–36.

93. Кушпетюк О. І. Діяльність музейних закладів Волині за матеріалами періодичної преси другої половини XIX – початку XX ст. / О. І. Кушпетюк // Історія релігій в Україні : наук. щорічник. 2009. Кн. II. – Л. : Логос, 2009. – С. 688–694.

94. Коробчук І. М. Волинезнавчі публікації Ореста Левицького у часописі “Киевская старина” / І. М. Коробчук // Науковий вісник Волинського державного університету імені Лесі Українки. Історичні науки. – Луцьк, 2007. – № 1. – С. 248–253.

95. Коробчук І. М. Орест Левицький – історик і пам’яткознавець Правобережної України: (історіографічний аспект) / І. М. Коробчук // Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки. Історичні науки. – Луцьк, 2009. – № 13. – С. 312–320.

Lubov Zayets

The Cultural Heritage of the Volyn Region in the Periodicals of Public Societies of Right-Bank Ukraine (latter nineteenth and early twentieth century) - Historiographical Review.

This article substantiates the basic stages, patterns, peculiarities, and characteristic features of historiography devoted to the published content of Right-Bank Ukraine public-society periodicals of the final third of the nineteenth century and the early part of the twentieth century. The published content of the periodicals referred to above involves a display of the exploration, collection, study, and preservation of Volyn's cultural heritage. This historiography is analyzed on the basis of chronological and issue-oriented principles. The basic concepts and the evolution of local historiography are characterized within the framework of the subject under research.

Keywords: historiography, cultural heritage, Volyn region, public society, article, monograph

Надійшла до редколегії 19.04.2014.